

вимагає переосмислення ролі територіальних громад, інституційної взаємодії та міждисциплінарного підходу. Закордонний досвід доводить ефективність поєднання соціального супроводу, культурної адаптації та економічної взаємодії місцевого населення і ВПО. Вважаємо, що подальші наукові розвідки мають зосереджуватись на розробці механізмів їх реалізації в умовах української громади, з особливим акцентом на залученні самих вимушено переміщених осіб до прийняття рішень і самоорганізації.

Список використаних джерел

1. Алімова І. Є. Практика зарубіжних країн у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб: досвід для України // Ефективність державного управління. 2017. Вип. 3(52), ч. 1. С. 54–64.
2. Єфремова Н. П. Зарубіжний досвід соціальної роботи благодійних організацій з внутрішньо переміщеними особами // Науковий вісник Приазовського державного технічного університету. 2023. № 2. С. 110–126.
3. Сингаївська І., Чистякова М. Міжнародний досвід інтеграції вимушених переселенців під час війни // Вчені записки Університету «КРОК». 2025. № 1(77). С. 473–480.
4. Лугова В. М., Іванісов О., Мовчан Я. Д., Самойленко Д. О. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб: міжнародний досвід // Interaction of Art and Science: Creative Approaches in Research : зб. матеріалів міжнар. форуму, м. Київ, 16 лютого 2023 р. Київ, 2023. С. 84–88.
5. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення : монографія / О. Ф. Новікова, В. П. Антонюк, О. В. Панькова та ін. ; НАН України, Ін-т економіки промисловості. Київ, 2018. 267 с.

Антоніна Конончук

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки і
соціальної роботи Ніжинського
державного університету
імені Миколи Гоголя
м. Ніжин*

СТАН ТА НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Автор піднімає проблему паліативної допомоги в Україні та аналізує нормативно-правову базу для її розвитку

Ключові слова: *паліативна допомога, хоспіс, мультидисциплінарний підхід, мультидисциплінарна команда, соціальна послуга паліативного догляду.*

Аналіз ситуації щодо паліативної допомоги населенню в нашій країні дозволяє нам констатувати, що потреба в цій допомозі з кожним роком зростає. Цьому сприяють такі обставини. По-перше, маємо постійно прогресуюче старіння населення, яке потребує як стаціонарної допомоги, так і первинної паліативної допомоги з боку медичних, соціальних працівників тощо. По-друге, в Україні спостерігається високий рівень захворюваності та смертності від онкологічних, серцево-судинних та інших тяжких захворювань. Разом з тим, в Україні, на відміну від більшості держав Європи та світу, практично не існувало закладів із надання паліативно-хоспісної допомоги. Перші з них почали створюватися лише в 90-х роках ХХ ст. за ініціативою закордонних благодійних організацій та деяких церков [3, с. 27]. Так, перші хоспіси з'явилися у 1996 р. у Львові, Івано-Франківську та Коростені. Зокрема, у Львові створення хоспісу було закладено у програму «Українського милосердя і здоров'я» ще у 1989 р. Ним зацікавилась допомогова служба Мальтійського ордену, яка подарувала Львову частину лікарняного обладнання. Міська адміністрація виділила будинок колишньої дитячої лікарні, який капітально відремонтували. Були розроблені методичні основи діяльності нового медичного закладу, затверджено штатний розклад і фінансування.

У 1997 р. на базі 2-го терапевтичного відділення Київської міської клінічної лікарні № 2 була зроблена перша спроба створити хоспіс у лікарні (організація гуманітарного відділення «Надія»). Ініціаторами впровадження паліативно-хоспісної допомоги в Україні стали лікарі та вчені у галузі медицини (В. Князевич, Ю. Вороненко, Ю. Губський, А. Царенко, О. Вольф, Н. Гойда). Також вони розробили проєкти «Концепція Державної програми розвитку паліативної та хоспісної допомоги в Україні на 2010–2014 рр.», «Національна стратегія створення та розвитку системи паліативної допомоги в Україні», «Стан, проблеми і перспективи впровадження

Національної стратегії розвитку системи паліативної допомоги в Україні до 2022 р.», організували низку наукових зібрань.

Ще однією рушійною силою розвитку паліативної допомоги в Україні стали громадські об'єднання. Завдяки ним з 2006 р. в Україні розпочинається якісно новий етап з розвитку паліативної допомоги. Так, надзвичайну активність у цьому процесі проявляла Всеукраїнська благодійна організація «Рада захисту прав та безпеки пацієнтів» (керівник – Ю. Губський), яка спрямувала свою діяльність на забезпечення прав пацієнтів на отримання знеболювальних. У 2008 р. за пропозицією Ради до МОЗ України було видано Наказ «Про утворення Інституту паліативної та хоспісної медицини МОЗ України». Цей заклад був визначений як базова (головна) науково-методична та клінічна установа з питань паліативної і хоспісної допомоги. Окрім цього, з метою створення сучасної системи фахової підготовки кадрів лікарів та медичних сестер для роботи в галузі допомоги невиліковно хворим у Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Шупика була створена перша в Україні кафедра паліативної та хоспісної медицини.

Також у 2007 р. була створена Всеукраїнська благодійна організація «Асоціація паліативної допомоги», у 2010 р. – благодійна організація «Асоціація паліативної та хоспісної допомоги», у 2011 р. – «Ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги в Україні». Завдяки наполегливій адвокації з боку цих громадських організацій в Україні поступово відбувалися зміни: відкриваються хоспіси або відділення паліативного догляду, хворі забезпечуються медикаментами й обладнанням, фіксуються порушення прав тяжкохворих, подаються позови до судів, проводяться різні тренінги для спеціалістів щодо окремих аспектів паліативної допомоги.

За останні роки в Україні відбулися значні зміни в організації та наданні паліативної допомоги. До впровадження воєнного стану функціонували більше 20 стаціонарних закладів охорони здоров'я паліативної та хоспісної допомоги (майже 700 ліжок), більше 70 відділень паліативної і хоспісної медицини, які забезпечували майже 70 % від потреби. Ці заклади були створені на різних засадах – державних, комунальних, благодійних. Практично в кожній області України створено або планується відкриття закладів чи відділень із надання паліативно-хоспісної допомоги невиліковно хворим громадянам України.

Також важливо наголосити, що з кожним роком все більш удосконалюється нормативно-правова база щодо розвитку паліативної допомоги в Україні. За останні роки було прийнято низку важливих нормативних документів із питань паліативної допомоги, а саме: Закони України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (1992р.), «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» (2017 р.), Наказ МОЗ України »Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні» (2020 р.), Наказ Мінсоцполітики «Про затвердження Державного стандарту паліативного догляду» (2016 р.) та ін. Зупинимось лише на найголовніших аспектах, які відображені у нормативних документах і важливі для нашого дослідження.

Так, паліативна допомога в них розглядається як комплекс заходів, спрямованих на покращення якості життя пацієнта з захворюваннями, що обмежують життя, або з захворюваннями, що загрожують життю, відповідно до критеріїв визначення пацієнта, що потребує паліативної допомоги, шляхом запобігання та полегшення фізичних, психологічних, духовних страждань і допомоги членам його сім'ї, іншим особам, що здійснюють за ним догляд [1, 2]. Основними ж її складовими є: медична (симптоматична терапія, попередження та лікування хронічного больового синдрому, медикаментозна терапія, надання ефективного знеболення); соціальна (в тому числі надання соціальної послуги паліативного догляду); духовна; психологічна підтримка пацієнта та його сім'ї, інших осіб, що здійснюють догляд за пацієнтом. Паліативна допомога ґрунтується на принципах: доступності, планування, безперервності та наступності.

В основу як стаціонарної, так і амбулаторної паліативної допомоги покладено мультидисциплінарний підхід, що передбачає роботу мультидисциплінарної команди медичних спеціалістів та фахівців різних спеціальностей (соціальні працівники, соціальні робітники, психологи, волонтери, юристи, священнослужителі та інші за потребою). Склад команди залежить від стану пацієнта, обсягів допомоги та розміру території обслуговування.

Усі установи, заклади, служби, які надають паліативну допомогу, на всіх рівнях медичної допомоги на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, утворюють регіональну мережу паліативної допомоги. Для надання паліативної допомоги у стаціонарних умовах, що забезпечують цілодобове медичне спостереження та лікування, створюються лікарні «Хоспіс», відділення (палата, ліжко, за умови

залучення мультидисциплінарної команди) : відділ мобільної паліативної допомоги, відділ мобільної респіраторної підтримки, кабінет лікування хронічного болю та паліативної допомоги, та забезпечувати умови вільного доступу до приміщень та їх використання для маломобільних осіб.

Слід зазначити, що важливою складовою паліативної допомоги все більш стає соціальна складова. Це переконливо відображено у Державному стандарті паліативного догляду (2016 р.), що застосовується для організації надання цієї послуги паліативним хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги; а також для моніторингу й контролю за якістю надання цієї послуги.

Таким чином, щоб служба паліативної допомоги в Україні почала активно розвиватися, було ухвалено нормативно-правові документи, які сприяють цьому розвитку нині і в найближчій перспективі. Але залишаються не до кінця врегульованими питання взаємодії між медичними та соціальними закладами, питання реалізації міжнародних стандартів і практик в Україні. Тому подальше вдосконалення і розширення нормативної бази з питань паліативної допомоги є і залишатиметься актуальним завданням.

Список використаних джерел:

- 1.Державний стандарт паліативного догляду: наказ Міністерства соціальної політики України від 29.01.2016 р. № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16>.
- 2.Порядок надання паліативної допомоги: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 04.06.2020 № 1308. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20>.
- 3.Савка Г. В. Стан, проблеми і перспективи впровадження паліативної та хоспісної допомоги в Україні. *Медсестринство*. 2019. № 2. С. 26-30.

Олександра Коржова

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
КЗ «ХГПА» Харківської обласної ради
Харків*

**ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ ДЕННОГО ВІДДІЛЕННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ**